

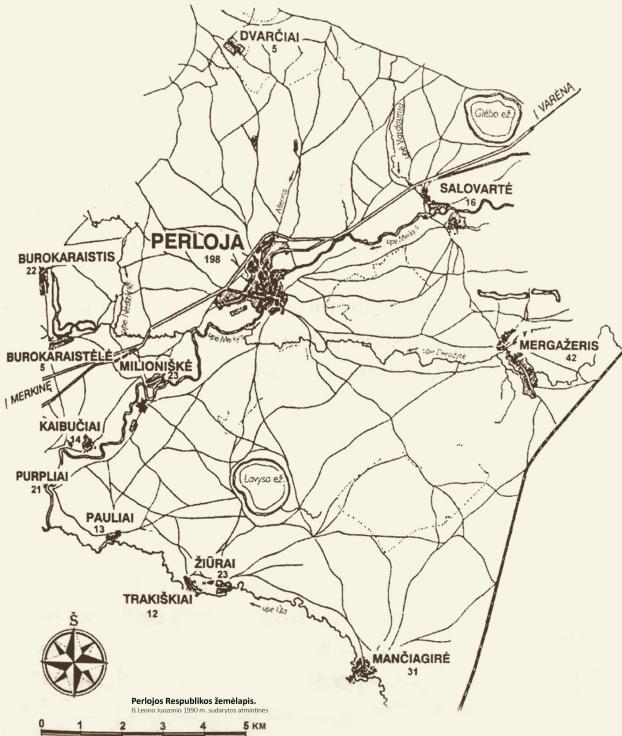

UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ

■ PERLOJOS RESPUBLIKAI-100 ■

Perlojiškių kova už laisvę, artimujų saugumą,
kalbos ir papročių išsaugojimą prieš 100 metų išsiplėtojo
į demokratiškai nusprendusios gyventi parapijos savivaldą,
vsiems šiandien žinomą Perlojos Respublikos vardu.

Šis trumpas Respublikos gyvavimas lig šiol išlieka
istoriškai ir pilietiškai svarbus Lietuvos demokratijai.

Iš Perlojos bažnyčios bokšto.
M. Čiampalo nuot.

... UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ ...

Plakatas, kviečiantis į kovą prieš pavergejus. Apie 1920 m. Autorius – Petras Rimša

Perlojos Respublikos antspaudas

PERLOJOS PARAPIJOS ŽMONIŲ SUEIGA

- Nualinta i Pasaulinio karo, niojokama besitraukiančiu kaizerinės Vokietijos kareiviu, Perlojo buvo pavargusi ir alkana. Tačiau į Perloją pradėjo grįžti karo pabėgėliai. Atsirado viltis atsigauti. Lietuvos Taryba 1918 m. vasario 16 d. paskelbė Lietuvos neprisklausomybę, „demokratinius pamatais sutvarkytą“. Tačiau kaimynė Lenkija turi savų planų. O Perloja vėl atsiduria grėsmių kelyje.
- Perlojiskiai iprate organizuotai tarkyti savo gyvenimą, sutelktai ginti savo teises ir laisvę tiek kovoje už miesto teises, tiek už Perlojos bažnyčios išsaugojimą ir sugražinimą, savo būdui liko ištikimi ir dabar.
- 1918 m. lapkričio 13 d. perlojiskiai sušaukia sueigą pasitarit ir nuspresti kaip toliau gyventi. Atvyksta ir kitų Perlojos parapijos kaimų žmonės. Visi sutaria išrinktų vietinę valdžią ir tarkyti patiemis: organizuoti parapijos apsaugą, užtikrinti tarką. Buvo sudarytas komitetas iš penkių, demokratiskai išrinktų, narių, padavintas „Parapijos komitetui“, kas reikė, kad jos jurisdikcijai priklauso ne tik pati Perloja, bet ir visa Perlojos parapija. Pirminknu išrinktas Jonas Česnulevičius, sekretoriuimu tapo Zigmantas Jonytis, Komiteto nariai – Jonas Svirskas, Raulas Baublys ir Vincas Baublys.
- Tad į Perlojos savivaldos, vėliau pavadintos Respublika, sudėti jėgo PERLOJA ir aplinkiniu kaimu: SALOVARĖ, DVARČIAI, MILIONIŠKĖS, KAIKUČIAI, BUKOKARAISTĖLĖ, TRAKIŠKIAI, ŽIŪRAI, PAULIŪNAI, PALAVYSE ir MANČAGIRĖ.
- Sueigoje buvo patvirtintas savignys būrio, kuris jau veikė Perlojoje, vadinas Juozas Lukoševicius. Būrys turejo sergēti parapijos prieigias. Isteigtą ir miliciją, kurios užduotis buvo Komiteto bei teismo nutarimų vykdymo priežiūra.
- Perlojos teismui vadovavo Komiteto pirminknas Jonas Česnulevičius, nariai – Andrius Lukšys ir Vincas Pigaga.
- Perlojos Respublikos valdžia dokumentams tvirtinti turėjo vieną antspaudą – iš pradžių bažnyčios parapijos komiteito, vėliau kunigaikštio Perliaus: „dokumentus rašėme ir visur vartojome tik lietuvių kalba, o raštus tvirtinome parapijine bažnytinė antspauda. Tik vėliau „Perlojos Respublikos“ antspaudą pasidaramė Perliaus kunigaikštio vardu“ (Jonas Svirskas).

Perlojos Respublikos prezidentas
Jonas Česnulevičius

№ 24 (44) TRIMITAS 23

— I Perloju, svečiai! — paklausė ju vienas.
— Taip.
— Prasme! Ju viena ieško automobiliu, o kita,
savogaisi atidavėsi mums garbe šautuve, pasiliko vetejo,
minyti dvejetainis metus laikus, kada vien misui kartuojant
audelinkei šovynims, aprūpinti karmėlininkų parafijos šautuvą.
Taip — taisi alya — taisi pasirūpino subdėti tūlindžiu
finku ūslių organizacijai ir mutusė šautuvais megzti
pasirūpino minyti galingojo veržės mano sielon ir sakė
lietuvėnai, jie išlaimesčia...

— Kas? —
— Tai miūs apskais! — paklausiodamas atsakė val-
kina. Iš iltro. Abipus plėves matės liraustas duobės
Strategas gal ne labai džiaugtais tokias originalias apka-
sias, bet perlojiedžiamas je geri, nes savi.

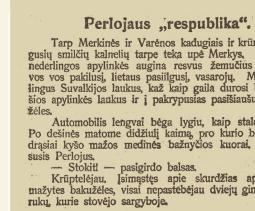
Perloju! — Tamtos sangyba pastatėsi mums kelias rodys į
„lenkai“ apskais! — Mūs sangyba stovi kasdien. Dabar
kulkosvaidžių ir manelių,

— Na vyr, jūs vyr! — tarė vienos mano bendra-
kuose išmūšėjų lenku, ir nepajesta lituanis vyras
jie turi savo šaukėjimą, savo teismą — žodžiu —
sudaro atskirą respubliką. Jei turi vaiztų rūšių ginklus.

Mūsų išlaivas i „respubliką“ — visi balsiųjų pasi-
dangų daryti „pandas“. Na ir grazus gi buvus
sai paruošėsi atstojoti, keli šimtai ginkluotų vi-
kinkosydininkų kuopa. Permečiai abejančiai ir pilna
riaušimais. Ciā stovėja jaunimols, o kiti — pa-
miš — o ten gražiai apsirengę drusiuoli. Koks išvainu-

24 TRIMITAS № 24 (44)
mas debačing, kepurų, smilau... Bet vien aky, išpalengiai
blizgi, ir vien vedas reikštą pasiryžančio išraiškimui.
Prakalbėjome mes. Ir kai prakalbėjome, ar kai kaip
arčiau pasižiūrėjome, kai vyras valdžios atstovas ir jis viso
arčiau atstovas. Vie nuo viena mintis — girejai, pa-
mens atstovas. Vie buvo viena mintis — girejai, pa-
mens atstovas. Nesustarant, bet gili ir nuožardžiai padamavame
„vyrus“. „Laisave“.

PERLOJOS PARAPIJOS ŽMONIŲ SUEIGA

Trimitas. 1921 m. birželio 25 d. Nr. 24 (44)

... UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ ...

Perlojos Respublikos gynėjai

SAVIGYNOS BŪRYS – PERLOJOS RESPUBLIKOS KARIUOMENĖ

■ Savigynos būrio apginklavinimas ir parengimas buvo vienas iš svarbiausių ir bene pirmasis Komiteto uždavinių. Perlojos kariuomenei tuo metu buvo surinkta 15 šautuvų ir apie porą tūkstančių šovinių. Vėliau ginkluotė buvo papildoma daugiausia trofējiniais ginklais, atimtais iš vokiečių ar lenkų kareivų.

■ Savigynos būrys Perlojoje partizaniniu principu jau egzistavo iki Komiteto įsteigimo. Jį subure iš Rusijos grįžę Jonas Česnulevičius, kuris tarnavo Rusijos kariuomenėje ir buvo baigęs pagreitintus jaunesniųjų karininkų kursus. Kiek vėliau sugrįžę Juozas Lukoševičius su eigos sprendimui ėmėsi vadovauti vyrams. Pirmuosius ginklus kariuomenei buvo išsaugojęs, dar nuo 1915 m. Jokūbas Vaisieta, kuris iš vokiečių per karą buvo nugvelbęs 80 šautuvų. Deja, kaip pats teigia, kungiog Igno Šoparos patarimams, 57 šau-

Juozas Lukoševičius, Perlojos Respublikos kariuomenės vadas

tuvus atidavę Alytaus I pėstininkų pulki. Perlojos kariuomenės Respublikos laikais sudarė apie 80 vyru, o kritiniais atvejais jų kova stodavo dar kelionika vyru.

■ Kovos krikštą, jau kaip Perlojos kariuomenė, vyrai gavo 1918 m. pabaigoje, visai netrukus, kai teko vysti nuo klebonijos plėšikaujančius lenkus. Tačiau ne visi žygiai buvo sekmingi. Viena iš tokų operacijų buvo bandymas Pavarðaunio dvare, kur perlojiskiai norėjo atimti iš vokiečių rekvizuatų gyvulius. Vokiečiai atrėmė perlojiskių puolimą, sužeidę Povilą Bušnaišą, kuris vežamas namo mirė.

■ Po nesėkmės Perlojos kovojojai nusprenė, kad nenori netekti vyru, nenori, kad jie būtų suželsisti kovos įkärstyje, todėl reikia elgtis gudriai, o ne nutrūktgalviškai. Dauagybe atveju karinės gudrybės pasiteisindavo.

TVARKOS PALAIKYTOJAI

■ Buvo įsteigta ir milicija, kurios pareiga – Komiteto bei teismo nutarimų vykdymo priežiūra, tvarkos ir drausmės palaikymas bei ryšiai su Respublikos kaimais. Milicininkais paškirti Pranas Ankštutis, Antanas Milinavičius, Jonas Milinavičius, Jonas Pigaga, Rokas Stoškus ir jų vyresnysis – Juozas Lukoševičius. Kariuomenei ir milicijai vadovavo tas pati asmuo, tai leido ne tik greičiau pasirengti gynybai pačioje Perlojoje, bet ir skubiai suteikti pagalba Perlojos kaimams.

■ Perlojos valdžia Zigmą Krivą paskyrė Respublikos švaros ministru, kuris prižiūrėjo, kad gyventojai laikytų švaros ir tvarkos. Buvo pasirūpinta iš mišku priežiūra – paskirti du eiguliai: Romas Svirkas ir Mitas Stoškus. Jie buvo atsakingi ne tik už mišku priežiūrą, bet ir statybinės medienos parūpinimą karo padegeliams. Eigulai rūpinosi, kad miškas nebentu pardavinėjamas išvairiausiems supirkėjams. Buvo išduodami leidimai atlikti, Komiteto sprendimu, miško kirtimus ir 1918–

Zigmantas Krivėnas, Perlojos Respublikos Švaros ministras

1919 m. žiemą parsivežti rastų statyboms. Sausuolių naudojimas malkoms nebuvo ribojamas. Miškų priežiūra buvusi griežta.

■ Vienas iš ryškesnių socialinių nutarimų buvo „švenčių įstatymas“. Ir nori Perlojoje gyvenantys katalikai visada stropai laikési Bažnyčios įsakymo šventi sekmadienį – vengti ūkio darbų, mėstis – gržūsiųjų paėmėlių vaikai jau buvo nutole nuo savo krašto tradicijų. Komitetas „Švenčių įstatymo“ laikytis įpareigojo ir Perlojoje gyvenusių žydus. Ši Komiteto sprendimo vykdymą prižiūrėjo klebonas Ignas Šopara.

TEISMO VEIKLA

■ Žmonių išrinktas Perlojos teismas buvo viena iš svarbiausių Respublikos institucijų. Ir nors nė viena iš išrinktujujų neturėjo jokiio teisiniu išsilavinimo, teisingumą vykdė remdamies tradicine papročių teise, dekalogu, sveiki protu ir visuotiniu gerove. Nuosprendžiai buve galutiniai ir nesundžiamai, o ir skusti nebūtų buvę kam. Sprendimus reikėjo priimti ir iš Respublikos aplinkinių kaimų gyventojų gaunamais nusiskundimais.

■ Garsas apie Perlojos teismą sklidė ir į kaimynines parapijas. Į perlojiskius pradėjo kreiptis Marcinkonių, Nedzingės, Merkinės parapijų žmonės.

■ Daugiausia buyl kildavo dėl vagybių, nagrinėjų jvairiausiu muštinii, sukiavimų atvejus, seimyninius konfliktus. Bene didžiausios baudos sulaukdavo arkliavagiai, kuriuos už pavogtą arklij Perlojos teismas bausdavo 500–700 markių baudą ir dar kaletinį, kurį atstojo parapijos namų, špitoles rūsys. Daug prasižigimų lėmė skurdus gyvenimas.

■ Teismo nutarimų vykdymą kontrollavo milicija. Vie nos iš sunkiausių buvo bylos dėl žemės. Dauguma jų liko nebaigtos, nes Perlojos Respublika gyvavo labai trumpai.

Perlojos tiltas per Merkį padalinatas pusiau – vienoje pusėje lietuvių postas, kita – lenkų

PERLOJA VĖL SPRENDŽIA PATI

■ Devynioliktuju metu balandžio pabaigoje nuo Varėnos priartėjo Lietuvos kariuomenės kuopa, tačiau dar nepasiekus Perlojos prieigų ji buvo apšaudyta. Kuopa grįžo į Varėną. 1919 m. gegužės 2 d. ta pati Lietuvos kariuomenės kuopa, paleidusi į Perloją keletą artilerijos šūvių, ją užėmė. Perlojo Respublika faktiškai likovėsi egzistavusi. Buvo suimti Perlojos valdžios vadovai ir dešimt aktyvistų. Kai kurie buvo tik aplausti, kiti nugabentti į Kauną. Po mėnesio visi jau buvo sugrižę.

Kunigas Leonas Petkevičius

■ Perloja tapo Lietuvos Respublikos dalimi. Tačiau netrukus paaiškėjo, jog Lietuva toli, nauja grėsmė čia pat, ir spręsti vėl tenka pačiai Perlojai. Jau 1919 m. liepą lenkų raitelių eskadronas „Tatarska jazda“ išveržė į Perloją. Joną Cesnulėvičių ir pana perlojiškių lenkai nugabeno į Lukiskių kalejimą Vilniuje.

■ Perloja negalėjo taikstytis su tokia situacija. Juo labiau, kad ruppūtis gavo naują kleboną – kunigą Leoną Petkevičių perlojiškiams tapanusi ne tik ganytoju, bet ir dvasiniu kovų vadu. Aplink jį telkėsi naujas Perlojos komitetas, brendo planai, kaip išvyti okupantus. Vėl suprato, kad turi kliautis tik savimi. Būdama Lietuva be Lietuvos, tarsi niekieno žeme prie demarkacijos linijos. Kartojosi pernykštė perlojiškių tvarka, o svarbiausia sava kariuomenė. Būrys vėl veikė kaip Perlojos Respublikos laikais.

Perlojos Šaulių būrys su kunigu L. Petkevičiu 1923 m. prie žuvusio kovoje
su lenkais Vincas Kaminsko kapo Perlojos kapinėse

Trimtas. 1935 lapkričio 21 d. Nr. 47. Straipsnis apie kun. L. Petkevičio palaidą 1935 m. lapkričio 17 d.
perkelimą iš Pivastiškų kapinių į Perlojos kapines.
Taip buvo įvykdyta velionio valia

Šalia bendražygio stovė Perlojos Komiteto naras,
žaūlys Jonas Svirskas

PERLOJA VĖL SPRENDŽIA PATI

LEMIAMOS KOVOS

■ Atnaujinusi karinę veiklą Perlojos būriu suskubo pasinaudoti Lietuva. 1920 m. rugpjūčio 29 d. buvo nurodyta perorganizuoti kovotojus į Šaulių būrį, pavaldų Šaulių sąjungos Alytaus rinkinėi. Perlojiskiai įpareigojami saugoti atskiru vieštvio ruožus. 1920 m. spalio 3 d. kova dėl Perlojos jau buvo kartu su Lietuvos kariuomenės kuopą. Kovos laukas išsiplėtė. Perlojos būrys, vadovaujamas Juozo Lukoševičiaus, saugoję Vartavalakio – Babriškių barą, 1921 m. perlojiskiai nuvyko likviduoti centrinę lenku partizanų organizaciją Varviškėse.

■ 1921 m. lapkričio Alytuje vykusio Šaulių vadų suvažiavimo dokumentuose nurodomo, kad Perlojos rajoną sudarė pati Perloja, Nedzingė ir Daugai. Perlojos kariai, nuo lenku gindamai savo ir aplinkinės gyvenvietės, jautėsi tarsi savarankiško administraciniu darinio kariuomenė. Bet reikėjo gyventi: dieną – ūkio darbai, o naktį – į sargybą.

■ Latentinės Perlojos Respublikos pabaiga perlojiskių samonėje iрėžė košmarinės įvykis: trečdalis Perlojos netekėtis. 1922 m. pabaigoje perlojiskius pakvietė į tolimą žygį.

Vincas Kaminsko kapas. Atifas Vaicekauskas iš�

1923 m. pradžioje 42 Perlojos būrio savanoriai išvyko vaduoti Klaipeđos kraštą. Grįžę iš Klaipeđos jie rado Perlojų padalinį – Anošalį (Perloja kitame Merkio krante) jau buvo Lenkių. 1923 m. vasario 3 d. Tautų Sąjungos nustatytu neutralioji zona tarp Lenkijos ir Lietuvos, tačiau Lietuva to nepripažino. O juo labiau Perloja. Kai kurii Klaipeđos vaduotojų namai buvo ten, okupuotų Anošalyje. Vienintelė minint užvaldė perlojiskius – išvyti lenkus. Kautynės įvyko 1923 m. vasario 26 d. Taikart žuvo Vincas Kaminskas ir Adomas Dabrilka. „Tai buvo paskutinis ir patsai nelaimingiausias susidūrimas su priešu,“ – rašoma Perlojos Šaulių būrio žurnale. Tai buvo paskutinis kargas, kai Perloja pasielgė savarankiškai.

... UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ ...

Kun. Pranas Cibulskas prie Perlojos senosios bažnyčios. Nuotr. iš Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus archyvo

Baigiamas statyti Perlojos bažnyčia. 1930 m.

DIDŽIOSIOS STATYBOS

Perlojos naujos bažnyčios statybos. Šalia matoma senoji Šv. Baltramiejaus bažnyčia

■ Perlojos savivalda buvo visiškai pa-nalikinta 1924 m. prijungus ją prie Nedzingės valsčiaus. Bet formalais sprendimais nepavyko Perlojos paversti eiliui pilku kaimu. Miestelis émė stebinti viešiųjų statybų užmojais. Dar tebevykstant kovoms su lenkais, 1922 m. buvo sumanyta pastatyti Perlojoje mokyklą. Tačiau nuostabiausias Lietuvos laikų perlojiskiu materialiné kulturos palikimas yra per itin trumpą laiką pastatyta naujoji bažnyčia ir Vytauto Didžiojo paminklas.

Tačiau nuostabiausias Lietuvos laikų perlojiskiu materialiné kulturos palikimas yra per itin trumpą laiką pastatyta naujoji bažnyčia ir Vytauto Didžiojo paminklas.

Parapijos komitetas su klebonu Pranu Cibulsku (sédi antras iš dešinés), rūpinensi Perlojos bažnyčios statyba. 1930 m.

Kunigas Pranas Cibulskas

PERLOJOS BAŽNYČIA

Perlojos bažnyčia liandien. Juozas Valčekaitės nuot.

■ Kalbédami apie savo bažnyčią, perlojiskiai su pasididžiavimu gręžiasi į praeitį – pirmąją bažnyčią Perlojoje pastatę Vytautas Didysis dar iki 1428 m. Lietuvos Didžiojo kunigaikštio ir Lenkijos karalius Aleksandro veldymo pabaigoje 1506 m. buvo pastatyta nauja bažnyčia. Perlojos bažnyčia priklausė Daugų filija, 1669 m. prisikiriama Trakų dekanatui. Apie 1777 m. pastatytą maumėdžio rastų bažnyčią, 1866 m. caro valdžia ją uždaro. Tikintieji prašo gražinti – kantrai ir įkyriali. Ir 1906 m. kovo 16 d. Perlojai gražintą senojo bažnyčią su salyga, kad bus statoma nauja. Taip metais buvo įsteigta ir nauja Perlojos parapija.

■ Iš pradžių buvo galvojama statyti medinę, tačiau 1909 m. jau kalbama apie mūrinę. 1914 m. gaunamas leidimas statyti bažnyčią, tačiau i Pasaulinius karas sužugde perlojiskiu planus. Papuolė banke laikyti žmonių suaukoti pinigai, išgrobstytos statybinės medžiagos. Bažnyčios statybos reikalai pajudėjo tik 1927 m., kai i Perloja buvo paskirtas kunigas Pranas Cibulskas. Jo rūpesčiu 1928 m. pradėtos naujos Perlojos bažnyčios statybos. Bažnyčios projekto autorius Vaclovas Michnevičius. Mūrinė, vienabokštė Perlojos bažnyčia, suproektuota vėluojančiu neoromaniniu stiliumi, yra lotyniško kryžiaus plano, vienanavė, su dvim transepto galuose iengtomis sóninėmis koplyčiomis. Plytas bažnyčios statybai pagamino patys parapijiečiai, tačiau ne vienai šeimai teko gerokai diržus susiveržti, kad surinktų reikiamą sumą: nuo vieno valako reliko pauakut 1200 litų.

■ 1930 m. spalio 4 d. jau pastatytą nauj Perlojos bažnyčią iškilmingai pašventina Kaišiadorių vyskupas J. E. Juozapas Kukta. Ankstesnės bažnyčios titulas buvo Šv. Baltramiejaus, dabar – Švč. Mergelės Marijos ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio.

DIDŽIOSIOS STATYBOS

• UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ •

100

Perlojos bažnyčios dekoras. Mindaugo Černiausko nuot.

■ Po trylikos metų kitam Perlojos parapijos klebonui – kunigui Vincentui Andrulevičiui – pavyko bažnyčią paversti ir dailės paminklu. Perlojos bažnyčios dekoras savo apimtimi ir menine kokybe yra išsiemėtinės XX a. vidurio bažnytinės dailės kūrinių. Išskirtinį dekorą 1943 m. sukūrė Jurgis Hopenas ir jo vadovaujama dailininkų grupė. Bažnyčia dekoruota ne tik itin aukšto meninio lygio sienų tapyba, bet joje gausu ir valstybių bei patriotinių akcentų – atraminėse skliautuose viršūnėse Lietuvos heraldika: Gedimino stulpai, Jogailaičių kryžius, Vytis. Ir romantišnis Perlius su lozingu „Už Perloją ir visą Lietuvą“.

Kunigas Vincentas Andrulevičius

Perlojo bažnyčios dekoratorių su klebonu ir Parapijos komiteto nariais. Šeštasis iš kairės Jonas Svirskas, dekoratorių komandai vadovavęs dailininkas prof. Jurgis Hopenas, Klebonas Vincentas Andrulevičius, dekoratorių įgūdžių stebėjėjas ir Leonidas Januškevičius, perlojiekis Mykolas Juodikas, Ona Tarvišienė su vyru dekoratorių komandos nariu Leonardu Tarividu ir dekoratorių Eduardu Stankovičium. 1943 m.

Perlojos bažnyčia šlendien.
Eduardo Stankovičiaus nuot.

DIDŽIOSIOS STALYBOS

... UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ ...

Perloja iš paukščio skrydžio. Mindzugo Černiausko nuot.

VYTAUTO DIDŽIOJO PAMINKLAS

■ Perlojos šauliai, minėdami Lietuvos Respublikos dešimtmetį ir Perlojos kovas už nepriglynibę, 2018 m. nusprendė pastatyti Laisvės paminklą, kuris išpramintu kovas ir auksas už laisvę. Buvo suformuotas statybos komitetas, kurio vienaisis yra valdybos narūs buvę kunigas P. Cibulskas. Jis pareikalavo, kad paminklas būtų statomas tik pastāčiai bažnyčiai. Vėl buvo renkamos aukos. „Kas kiek galėjo, tiek davé – 10, 20, 100 litai. Kas padėjo pinigais, kas darbu. Daug padėjo vietiniai žydai...“ (Jonas Švirskas).

■ Vytauto Didžiojo mirties 500 metų jubiliejaus proga po Lietuvą keliamo jo paveikslas. Perlojiskiams patiko, ir jie nusprendė statyti Vytauto didžiojo paminklą „Būdavo randame laukuso reikiams spalvos akmenį, atidedame į šalį, o grizdami namo atvežė paliekam prie statybu“ (Vincas Bušnaičius).

■ Paminklas atidengtas ir pašventintas 1931 m. liepos 19 d. Atidengimo iškilmėse dalyvavo Krašto apsaugos ministerijos, kariuomenės, Šaulių sąjungos atstovai. Buvo įteiktos apdovanojimai pasižymėjusiems vietos šauliams.

■ Vytauto Didžiojo paminklas Perlojoje yra didžiausias iš visų šiam kunigaikščiui pastatytų paminklų Lietuvoje. Pro-

VII-19 d. Vytauto paminklo ati-

Liepos 19-4. gerasim pademkilių
darymo iškilmės Perlojoj

Sammelkarte 1921 nummeriert 2 d. Nr. 21

jekto autorius dailininkas Petras Tarabilda, architektas Stasys Neliubis. Užpakalinėje postamento dalyje yra iškilių radžių užrašas: VYTAUTE DIDYSAI! GYVAS BŪSI KOL GYVAS NORS VENAS LIFTUVIS.

■ Didžias monumentas dar kartą parodė ir šiandien stebinančią senųjų perlojiškių stiprybę ir dvasios polėkį – kaip galima buvo per du su puse metų smėlynų žmonėms pastatyti didelę mūrinę bažnyčią ir Didžiausia Lietuvos paminklą Vytautui. Akiavaidžu, kai tai galėjo padaryti tik perlojiškių.

■ Statybos nepriklasusomos Lietuvos metais perlojiskiai užbaigė 1938 m. pastatydami dar 1929 m. suplanuotais Šauļių namais. Šauļių namai buvo pastatyti su sale ir skaitykla, lie tapo perlojiskiu kultūriniu centrų.

Prie paminklo. Sėdi: iš kairės Vladas Aravičius, Ona Rapkauskienė, Mikas Rapkauskas, stovi: Rokas Ilkasa ir Zigmas Jonytis. 1931 m.

Vytauto Didžiojo komiteto Perlojos skyriaus nariai. Iš kairės sekretorius Vladas Aravičius, kunigas Pranas Cibulskas, pirmininkas Mikas Rapkauskas. 1931 m. Januarijo 29 d.

Suvalkietis. 1931 rugpjūčio 2 d. Nr. 31

Perlojos Respublikos kariuomenės vado Juozas Lukoševičius sūnus partizanai: iš kairės pirmasis Vytautas, trečias Adomas, tarp jų nuoširdžiaus Pugaitis, ketvirtasis Žemaičių žemės Balandžio palankai 2013 m. perlaidoti Perlojos kapinėse

OKUPACIJA

KARAS

■ II Pasaulinio karo pradžią Perloja pajuto iškart: lenkų kariuomenės pozicijų bombardavimas vyko čia pat už Merkio, Anošalyje. Ir Perloja buvusiems ilgamečiams priešams tapo išsigelbėjimo vartais: iškėlė baigtą vėliavą tiltu per Merkį į Perloją. Į Lietuvą bėgo triuškinamos Lenkijos karaių ir civiliai.

■ 1940-ųjų birželio 15 d. sovietinės armijos daliniai peržengė Lietuvos sieną. 1941-ųjų birželį Perlojos dangu su-drebino Vokietijos bombonešiai. Viena okupacijai keitė kitą: Perlojiskiai rūpinosi savo reikalais, stengesi išvengti nelaimių. Sužinoję, kad vokiečiai ruošiasi rekvizuoti didžių Perlojos bažnyčios varpą ginklų gamybai, perlojiskiai naktį varpą nukėlė ir užkėsė po prie bažnyčios buvusiu dideliu akmeniu. Varpas iškeltas tik pasibaigus karui. Perlojoje klebonaujant Vincentui Andrulevičiui, 1943 m. rugpjūčio 8 d. pasirašoma sutartis Perlojos bažnyčios dekoru darbams atlikti. Darbus buvo numatoma baigti iki tų pačių metų gruodžio 1 d. Šitoks darbas per tokį trumpą laiką!

■ Karo pabaigoje, kai vokiečiai bėgo, frontas padarė didžiulę žalą Perlojai. Sprogi bombos, degė sodybos, buvo susprogdintas Perlojos tiltas. Perloja buvo vėl perskirta, ši kartą gamtos. Ilgai buvo nutiesti krankus jungiantys lynai, vėliau pakabintas siubuojantis lieptas žmonių pavadinčias „Beždžionėlių lieptu“.

POKARIS

■ Sugrižo ankstesnis okupantas. Prasidėjo sovietizacija. Paskelbus mobilizaciją, prasidėjo partizaninius judėjimus. Keliai-dešimt Perlojos vyrų pasitraukė į mišką ir įsijungė į pietų Lietuvos partizanų gretas. Perlojos ir jos aplinkinių vyrams vadovavo Adolfas Baublys-Merkys-Vytautas. Dabar jau frontas buvo visur – ne vienas perlojiskis negalėjo būti ramus.

■ „Tenka pažymeti, kad partizanai perlojiečiai išsisikirdavo iš kitų vyrų. „Perlojos respublikos“ vardas ne veiltu tarimas iš dabar. Perlojiečiai partizanai prižiūrėjo vieni kitus. Vieno užgavimą, apsilieidimą ar musikaltimą laikė visų užgavimui, apsilieidimu ir musikaltimui.“ A. Ramanauskas (Vanagai).

■ Priešinimasis kėlė dar didesnį okupantų įniršį. Partizanų artimieji ir juos palalkantys buvo tremiami. Tie, kurie nebuvavo išvežti, buvo varomi į kolchozą. Pradžia buvo klaiki.

Perlojos partizanų „Merkio“ būrio vadas Adolfas Baublys-Merkys-Vytautas

Perlojos partizanų „Merkio“ būrio vado Adolfas Baublys-Merkys-Vytaus žmona Ona Baublienė su sunumis Jonu ir Vytautu prieš areštą 1947 m. rudenį

Per karą išsaugotas Perlojos bažnyčios varpas

Iš kairės stovi Teofilius Valickas-Bačys, Petras Vaikšius-Gempys, Adolfas Baublys-Merkys-Vytautas, Adolfas Ramanauskas-Vanagai, Lioginas Balukavičius-Drūkės, Jonas Jakubavicius-Rugys, Vincas Kalanta-Nemunas, Jonas Budėnas-Klebonas; pirmoje eilėje priklaupęs pirmas Jonas Kalanta-Mindaugas

OKUPACIJA

... UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ ...

Perlojos centras sovietinės okupacijos metais

SOVIETMETIS

■ Nepaisant nepalankių sąlygų miestelis ėmė atskirti. 1948 m. atidarytas felčeriu punktas, po metų biblioteka, senoji Perlojos pradinė mokykla reorganizuota į septynmetę. 1959 m. buvo įkurta Lietuvos žemdirbystės instituto Perlojos bandymų stotis ir eksperimentinis užis.

1960 m. iškilo nauja mūrinė mokykla.

1960 m. pastatyta nauja Perlojos mokykla

Darbas eksperimentiniame užkyje

Perlojos bandymų stoties ligametis direktorius
Jonas Aleksonis daugiaumečių žolių bandymų lauke

Perlojos mokyklos ligametis direktorius
Česlovas Klimčiauskas kartu su mokiniais

„Beidžionis lieptas“ per Merkį, kuris visą sovietmetį jungė miestelį su Anošalim.
Julijus Valčekausko nuot.

Perlojos tiltas.
Julijus Valčekausko nuot.

1997 m. Varėnos savivaldybės sprendimu buvo perdarytas tiltas per Merkį.
Julijus Valčekausko nuot.

OKUPACIJA

• UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ •

Perlojų žūliai po priesaikos prie Vytauto paminklo. Iš kairės: Antanas Volungėnas, Juozas Jonytis, Vytautas Leškevičius, Petras Čiūnys, Juozas Čiūnys, Pranas Cesnulevičius, Tomas Čiūnys, Zigmantas Ivanauskas, Gintas Bučinskas, Vincas Zamarys. 1991 m. vasario 16 d. Julius Vaičekausko nuot.

Trispalve apjuostas Vytauto paminklas. 2016 m. Julius Vaičekausko nuot.

SUSIGRAŽINTA LAISVĖ

■ 1990 m. kovo 11 d. atkurtą Lietuvos neprisklausomybę. 1988 m. plečiantis Sajūdžiui, perlojiskiai iškuria Sajūdžio skyrių ir Perlojų spalio 27 d. pirmą kartą per sovietinę okupaciją prie Vytauto paminklo oficialiai buvo iškelta Trispalvė. 1989 m. vasarį organizuojamas žaulių būrys. 1991 m. sausį iškilus pavojuj atkurtai Lietuvos laisvei, perlojiskiai vyksta saugoti Parlamento.

■ Neprisklausomybė sudarė galimybę bent iš dalies atkurti teisingumą – nuspresta pastatyti paminklą partizanams, kurie žuvė už Lietuvos laisvę. 1995 m. rugėjo 10 d. buvo atidengtas paminklas žuvusiems „Už Perlojų ir visa Lietuvą“. Ant apatinės paminklo dalies iš keturių pusių iškalti 48 Perlojos ir jos apylinkių partizanų vardai. Paminklo autorius dailininkas Alfonsas Lukšys. Vėliau pasodinti 48 medeliai.

■ 1996 m. rugpjūtį prie Perlojos bažnyčios esančiose kapinėse perlaidoti „Merkin“ būrio partizanų palaikai, o 2013 m. gegužę – Kazimieraičio rinktinės DLK Vytauto tėvynijos Genio grupės partizanų palaikai, tarp kurų ir Perlojos Respublikos kariuomenės vado sūnūs Vytautas Lukoševičius-Balandis.

■ 1998 m. iniciatyvus perlojiskis Antanas Volungėnas, palaikomas bendraminčių, iškuria Perlojos muziejų, kuriamo saugoma, eksponuojama, kaupiama istorinė medžiaga apie Perloją.

■ 2012 m. uždaryta Perlojos pagrindinė mokykla, reorganizuota į daugiafunkcinį centrą.

Šventintinas paminklinis akmuo, kuris žymia karaliaus Stanislovo Augusto dekreto 1792 m. balandžio 26 d. Perlojų suteiktų Magdeburgo teisių ir miesto herbo – stovintis stumbras su kryžiumi tarp ragų – dvieju šimtu metų sukaktį. Šventinti Perlojos klebonas Alfonsas Kelmeli. 1993 m. balandžio 25 d. Julius Vaičekausko nuot.

Perlojiskiai susirinko pagerbtį vėliavą. 1988 m. spalio 27 d. Julius Vaičekausko nuot.

Minint Perlojos Respublikos 20-metį atidarytas Perlojos muziejus. Muziejus įsteigėjas ir iniciatorius Antanas Volungėnas 1993 m. organizavimo istorinės medžiagos rinkinį ir 1998 m. lapkritį muziejus pradėjo savo veiklą. Julius Vaičekausko nuot.

2013 m. gegužės 17 d. perlaidojami Kazimieraičio rinktinės DLK Vytauto tėvynijos Genio grupės partizanai, žuvę 1952 m. gegužės 20 d. Julius Vaičekausko nuot.

Prie Vytauto paminklo perlojiskiai kėst kartą iš pasaulyo lietuvių Mindaugo karūnavimo diena gieda Lietuvos himnu. 1988 m. spalio 27 d. Julius Vaičekausko nuot.

1996 m. rugpjūčio 10 d. perlaidojami Merkin būrio partizanai, žuvę 1949 m. sausio 25 d. Julius Vaičekausko nuot.

Pirmą kartą po sovietmečio Perlojose iškelama Tautinė vėliava. 1988 m. spalio 27 d. Julius Vaičekausko nuot.

••• UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ •••

Tankiu mišku apaugęs Kartuvių kalnas. Mindugo Černausko nuot.

PERLOJA ŽMONIŲ PASAKOJIMUOSE

Paperlojo ežeras. Jolijos Valčekausko nuot.

Paperlojo ežeras

■ Prie Perlojos miške yra nedidelis ezerėlis – Paperlojys. Vyresnieji perlojiskiai vis pasakodavo vaikams legendas apie jo atsiradimą, apie neįsmatuojamą ezero gylį, kad reikia būti labai atsargiai kai tame maudaisi. Senų senovėje čia jokio ezero nebuvę, žmonės gang gyvulius, uogavę. Bet kartą, kai pavargusios moterys iš laukų įėjo namo, pamatė danguje grėsmingą, juodą debesį. Jos labai nusigando, bijojo ištarti žodį, kad garsas nepasiėktų dangaus. Bet jauniausioji iš siaubo atsidūsėjo sakydama: „Dar tai jau po Perloja“. Ji pagalvojo, kad tokia dangaus baisybė prąžydys Perloją su visais jos gyventojais. Tačiau po šių žodžių debesis sustojo, jau netrukus būty pasiekęs gyvenvietę, ir pradejo leisti. Taip ir radosi čia pat, miške, už Vilnius – Druskininkai kelio, nedidelis, bet gilius ežeras. Jis turi sąsmauką – seklesnę vietą, kuri vis siaurėja tarsi atskirdama nuo ezero mažiuką ezeriuką.

■ Sakoma, kad jo gylis niekas negali išmatuoti, nes jei ten galejusi nuskeisti bažnyčia su visu bokštu, tai kas gi turis tokį matą. Karą maudesi Paperlojo ežere jaunutė mergelė, išlipusi į krantą pastebėjo dailią juostelę ant šakos, manydamą, kad būtų tinkamas kaspinės į jos kaseles, pradėjo ji tempsti. Ir suvilnijo ežeras, o iš jo pasigirdo varpų gaudimas. Nusigandusi mergelė metė juostelę ir pabego. O naftą, sapnuoją vėl temptianti juostelę ir balsas jos prašas nepaleisti. Ir iškilo iš Paperlojo tokia šviesia bažnyčia, su dailiu bokštu, spindinčias langais. Suskambo varpas, ir prabudo mergelę. Tik tada ji suprato, kad, jei nebūtų paleidusi juostelę, būtų nuostabia bažnyčią ištraukus. Todėl dabar sakoma, jog reikia atsargiai plaukti, kad kartais bažnyčios bokšto neužkabintum, kad varpas nesugausčia.

Kartuvių kalnas

■ Siaubą kelyiantys pasakojimai buvo perduodami iš lūpų į lūpas apie kalną, kuris yra šalia į Šačias vedančio kelio. Dabar jis jau medžiasi apaugęs, o labai seniai buvęs plikas kalnas, ant jo buvo vykdomas bausmės nusikaltusiems žmonėms. Tas kalnas ir išandien vadinamas Kartuvių kalnu. Jau pats pavadinimas liudija apie baisią jo paskirtį, bet senieji perlojiskiai sakydavę, kad ten ne tik kardavę, bet ir balsioms kančiomis pasmerkdačė žmones. Nes būti pakartam, tai greitai numirti, o ten prasि�žėlius sodindavo ant kuolų ar pririšdavo prie stulpų ir ridendavo nuo kalno, kol vargū visi viduriai išsvyniodavę. Sakydavo, kad toli, toli girdėdavęsi kankinančių riksmų.

Ašarinis ežeras

Ašarinio ežeras. Jolijos Valčekausko nuot.

■ Einant toliau Šačių link yra Ašarinio ezerėlis. Pasakoja, kad čia senovėje susieidavę žmonės, jie apverkdavę savo sunkūs dalių. Dėl gyvenimo sunkybės ašarų priversta buvo visas ežeras. Dar pasakojama, kad tai motinos, praradusios kovos savo sūnų, ašaros. Kiti pasakoja, kad ežeras pasiemė mergelės kraičio skrynią su visu kraiciu, tai mergelė valkiščiada aplink nuolat verkė, kol bevardis ežeras gavo Ašarinio vardą. Kiti ragindavę ragauti vandenį, ar jis sūrus kaip ašaros. Bet Ašarinis baigia užakti, gal jau visos ašaros išverktos?..

Is Ašarinio išteka ašarinė upelė, kuri visas ašaras, visą liūdesį nuneša ties Perloja į Merkį. Ašarinė upelė kerta pagrindinį kelią Vilnius – Druskininkai ir įteka į Merkį.

Paperlojo ežeras. Mindugo Černausko nuot.

Merkio krantas. Adrijus Valčiukausko nuotrauka

Mildupis

■ Aukščiau teka dar viena upė – Mildupis. Dabar, po melioracijos, tėra vandens griovys, kuris taip pat įteka į Merkį. Seniau ši upėlė vingiavusi per pelketą vietą, o jai varda prieškyrė, nes gyvenusi labai graži mergelė Milda. Pasakojama, kad buvusi kilminga mergelė Milda, kuri pamiliusi paprastą jaunikaitį. Tėvai pasiprišešinėjos pasirinkimui. Iš liūdesio Milda pavirtusi upėle, kuri plukdo į Merkį liūdesį dėl uždraustos meilės.

Sūrus vanduo

■ Kraštovaizdis keičiasi, jis jau menkai patvirtina pasakomas istorijas. Vienai legendai priskiriamos kelios vietas. Vieni sako, kad buvusi Salalė prie Merkio, kita, kad dar aukščiau kylančiu Merkiu, tai atsitikę pamiskėje. Perlojos pakraštyje vaikai gaminė karves. Viena karvutė pradėjo ėsti tik vienoje vietoje, vėliau toje vietoje radosi balutė. Karvutė pradėjo gerti, gerti iš tos balelė ir akysse augti, ir užaugo iki dangaus. O iš balelės ištrūko auksta, virš visų medžių vandens čiurkšlė. Valkai balsiai išsigando, išsibeginojo. Kai gržo, nebebuvo nei karvės, nei fontanu trykštančio vandens, tik minkštā žolyte užstraukus vieta. Vėliau buvo pasakojama, kad aplink Perloją gausu mineralinių vandenų sankaupų, kurios bet kada gali ištrūkti.

Šačių kryželis. Mindaugo Černiausko nuotr.

Kryželiai

■ Važiuojant nuo Merkinės ir pasukus pirmame jvažiavime (Merkio g.) į Perloją, už keleto metru stovi, dabar jau paslepęs medžių Kryželis – ant ovalaus akmens metalinis kryželis. Pasakojama, kad jis čia stovi nežinia kiek metų. Praėjusio amžiaus pradžioje jį dar vietiniai vadino Muniskucio kryželiu, vėliau tik Kryželiu. Sakoma, kad Munios sūnus prihvītinės kryželį, tai ir pramintas Muniskucio. Kiti pasakoją, kad čia buvo palaidotas lenkų kareivis, dar kiti, kad vokiečių ar siaip svetimšalis. Bet visiems jis būdavęs kaip krypties rodyklė: „Pasuk cies kryželiu“.

■ Labai panašus, tik metaline tvorele aptvertas kryželis stovi kelijų išsišakojimui Šačių miške. Sakoma, kad jis buvęs ant kalvos, bet sovietmečiu nuverstas. Tai žmogus paistatęs savo miške, prie kelio išsišakojimo. Pasakojama, kad prisimindamas po karų stribų nužudytą draugą, ir pastate kryželį nuošalę, kad nereikalingoms akims neužklilių.

O kiek visokų vietų, kurių šiandien jau niekas nebebepažista. Viskas keičiasi...

Muniskucio kryželis. Adrijus Valčiukausko nuotrauka

PERLOJA ŽMONIŲ PASAKOJIMUOSE

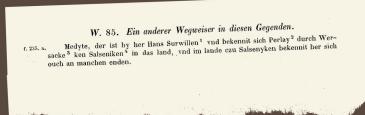
... UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ ...

PIRMIEJI PERLOJOS PAMINĖJIMAI

W. 83. Ein anderer Wegweiser in diesen Gegendem.
f. 225. a. Medyty, der ist by her Iles Sworilin¹ und bekennit sich Perley² durch Wer-

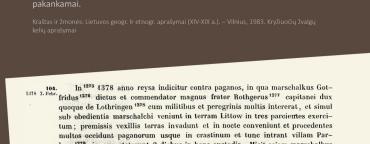
83. KILO žvalgo žmonės apie tos apylinkes

10 of 10

92. Kelias iš Merkinės į Trobas

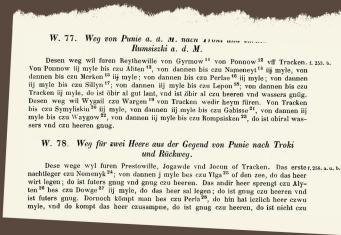
Šia kelią kungukaitis Sutrigala nurodė Trakuse. Pirmiausia vykti į Merkį, nė, nuo Merkinės 3 mylios į kairįjį, nuo perlojos 3 mylios į kiauleikių, nuo Kiauleikių 3 mylios iki Lopėnų, nuo Lopėnų 4 mylios į trakų, nuo Trakų 2 mylios į Vokas ir palej ji aukštyn, nes kratas sunikotioks; nuo Vokės 3 mylios į Jasiūnų, nuo Jasiūnų 3 mylios į užus, nuo Ūželės ұ 4 mylių patenka į keliaj, kai šerkin buvo padarytas pastovis, ir atėjena prie Gostauto į Gerainianų kratę, čia pašarū ir vandenė užtenka; nu Gostauto kiemu 10 mylios į Mankyro vandens, kur pašarū ir vandenys yra pakankamai. Nuo Mankyro 2 mylios į Trobas, kur pašarū ir vandenys.

1378 metais pasikelbiamas žygis prie stambolių, kuriam vadovavo miesto maršalas Rytų ir dižybos komiūras brolis Ruderis. Išvadai taip pat Lotoriungo kunigaikštis su daunu riteriu ir kryžininku. Ir jei dalyvavo, padakumi labai vadovaujamas, viena i Lietuvos žemę, kariuomenę padaliję į tris voras. Pirmyn pasiūtėjus, vėliau (pasisklaidos) puola aplyrinės, o nėkaičiai (vel) susiriba, žygydami ligi ryto, daug kaip iš stambolių užmūža ir tada įprima kaimą Parėmą, kuriamoje stovi 2 liens, apsistatinti

A historical map of Lithuania and surrounding regions, focusing on the Perloja River area. The map shows various rivers, forests, and geographical features. A large box highlights the Perloja river system, which flows from the south through Trakai and into the Neris River. The map includes labels for Trakai, Druskininkai, Alytus, and other towns. The terrain is depicted with hatching and shading.

■ Perlojos dvaras minimas i 1512 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vardu srāsta. 1519 m spalio 29 d. Žygimantas Senasis savo privilegija Perlojos dvarą daveikytį Smolensko miesto teisėjų Mykolui Basai.

Šiuo keliu nuo Puniros iki Trakų nori vesti Reythewille iš Gyrmow. Nuo Puniros mylai iki Alytaus, t. ten iki Nemunėlio 2 ½ mylios, ties Merkinės 2 ½ mylios, ties iki Perlojus 3 mylios, t. ten 3 mylios iki Žaliojo ežero, ties iki Lieponių; t. ten iki Trakų 3 mylios, visas kraštasis gerulys visulimai daryti pastov, vandens pakankamai. Šiuo keliu nuro traminio nori vesti Wylagi iš Wargen. Nuo Trakų iki Semeliškių 3 mylios,

iš ten 3 mylios iki Gubiškių, iš ten 3 mylios iki Vaiguvo, iš ten 3 mylios iki Rumšiškių, ten visur yra vandens ir pastovių vietas užtenka.

Kratis & Imrešas. Lietuvos geogr. ir ethnogr. apyrašai (DVK IX, A.). – Vilnius, 1983.
Kryžiuočiai. Būrys arba katalikai.

PERLOJA – MIESTAS

■ 1698 m. karaliaus Augusto II sudaryta sutartis su Rusijos caru Petru I dėl bendros kovos su Švedija, amžių sandūroje pradėjo savizudžiakarą. O ir Lietuvos vykių vieta buvo Karas, po kurio sekė bėdmetis ir maras. Perloja išmirė.

Gyvenvietės priskirėlimas buvo sun-
kus ir lėtas. 1738 m. Perlojoje fiksuo-
mos vos devynios gyvenamos sodybos.
Palaipsniui gyventojų daugėjo. XVIII a.
pabaiga Perlojos ir kitų Lietuvos mies-
tu ir miestelių gyventojams buvo ypač

aktyvus laikas. Tai lėmė Ketverių metų Seimo priimti įstatymai. 1791 m. balandžio 18 d. miestų įstatymas patvirtinino miestiečiams asmenis laisvę ir paskelbė ženą ypač paveldima nuoasyvę. Perlojiskiai aktyviai emėsi savivaldos - renkamo magistrato. Priviliegijai išrūpinti į Varšuvą pasinti kleboną, Perlojiskiamas pavyko – karalius Stanislovas Augustas 1792 m. balandžio 26 d. patvirtinino Perlojai miesto teises ir herbą – stovintį stumbra su križiumi tarp raužų.

1792 04 26

Dekretai, atranžiniantys teisę ir laisvę laisvajam Respublikos miestui Perlojam
erančiam Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, Trakų rajonadijoje

Viežiaus rardo. Amen. Amžinam dalyko atminimui. Mer. Stanislavas Augustas; Diedo Malone ir tauror valia Lenkijos karalinių, Lietuvos, Rusijos, Prūsijos, Mozirijos, Žemaitijos, Kijevos, Volvintos, Podolės, Palenkės, Lietuvių, Smolensko ir Černigovo didysis kunigaikštis

Suo nėra atsinaujinę dekretą skelbiamo vienam kartu ir išskiriama atskirai, kai yra dažnai tuo žinoti, tiek iki tiek ir atsinaujinę žmonėms, kad reziduojantys Lietuvos teritorijoje būtų teisėti nuošyrėje. Čiačiuojuose Didžiojoje Knygvedžioje, Trakų varadinkčio, kilmingųjų berniukų, valstybės, teritorijos, valstybinių, miesto bendruomenės vardo ir reikalų, ir mokslo patiekioto miestų, miestelių ir jų priemiestyje privalojimas, viena iš dėltybės kardinalių. Oros, ištekianti Pergalės miestiečiams girių, duota 1536 metų data, antro Jonavos Kazimiero deime, teisėmis, tarpų ir mygų, nemis miestiečiams išteikta 1636 metais, leidžianti tikimiesiems miestiečiams laisvą nėko kirtimo, kitaip ištekite 1639 metais turimus mygus.

Mes, karališkai, būdame jaučiai tūn patyrę, kiek jis remiai vieną teisę, ir nedraudančiai anksčiau paminėtomis ištektis konstitucijos mišis, kurias priėmė dabarai reišmas, taip pat noredami garantuoti minėtumų išteisų ir jo pelsėčiam reitekai laisvę ir gerbę, iškvertinti jomis laisvę žmonės, kurie veriasi prekyba ir antrais iš tų miestų privesi prie gervių ir tvarokų, ir laikui begaudžiantys gyvenančius atstovus, prieiginių miestų. Perlybos miestą laisvyną, visi užsienio, tiek dabar sedlia gyvenančius tenui miestu, tiek iš gynybinės atstovų prienų miestu teisę, nebanduodamis darbuose teisystėje laisvynių žmones, čiaudžiai to miesto ribose ir dabar jų gyventojai, ir juos, kaičių ir teritoriją, kur kiekviens tam miestui darbuose teisystėje priklauso, prieiginių jų žvaldėliai nuosavybę, tai neturi kiekviens ypatumo, bet nesibaigia tomis bylomis: norime, kad visi miestai Perlybos miesto pilietis, tiek begoni, tiek mietinės ar koks kito būklė žmonė, kurie veriasi prekyboje antrais iš lauko smulkiais, ar iš koko kito žemės ūzemis, ir tame mieste būti nuosavuose, dabar galas ja išgytis atstovų, koks aktyvus rėzis, profesarų ar nebegydėti jie būtų, bet kai jordalis miestu periodikai ir su Perlybos miesto viltiu magistratui. Taip pat norime, kad moketėsi žmonės moketis; naudotis vienodus laivynas ir garbe, ir rendamiesi neociariai yraima miestu teisę miestu miestu atlikdamos kuo vinkin pa- ralaimo žemę, reiškia ir ylės teisėm, ir surtatome, kad ne vienas iš tų miestų piliečių jokis bylos reikalai atskiri ketvirtės teisės, o pagal dabartinius tiesiogiai ištuštinti taurės bylinės tik miestu teisė, išrinktose to miesto reilės bylinės. O jegei karas varžytų eiga Perlybos miesto teisės gyrendamas nukreiptas, tai galės apliečinti į gelžinį teisę Vilniaus miestą, dabartiniu reino statymu jachtkarojant, o gyrendamas išteis Trakų valdybą miestu, arba iš miestų Lietuvos Didžiosios Kongregacijos tytulerių rūmų arcorių teisėm, pagal bylas, kai rūmų rūpytis ištarėjant. O miestu magistratuse ir miestu teisėmis už valdymą ir teisimą, kai ir iš miestų Perlybos miestas, pagal išvardytas statymas, bui išpareigoti atskirai nuo kito, o tiki mazos ir mažy Lietuvos Didžiosios Kongregacijos tytulerių rūmų arcorių teisimų. O kad magistratūs, tiek iš miestus miestu teisėm, atsildūs iš mygtų saugoto galėty naktis ženkluo, kai ir iš miestas didžiosių atskirai herbo, jau ištekėjus tokia herbo, kai iš natomas išpūtė, tarpiai yra stovintis stumbras ir kryžinės tarų pag.

O kiekis dėkių pagal statutymą pajiešoje įvairiomis priežastimis buvo išklausytas iš kiekvienų iš Lietuvos Didžiosios Kankinės teisės rūmų arba teismos apie grendžinius, remdamasis dėl dabartiniame teise priimtų ištekliai, nes yra jaučiamas mokesčių iki to meto magistratų rinkos iš priešingos, o bendru remokėjimo dėkiui miesto reikalų gausi iš ten, kur pagal išteklius yra būtina mokesčių.

Tame prieš remonto ištaką.
Norime, kad *Potvynių miestas* ir jo plėtros būtybė dalinys ir kito laivin, longraitis ir garbis, koksias laiviniemis miestam yra nutekėjus, ištakomis ir atsinaujinantis valdžios patravynas, kurioje tie laivinės miestai įpareigoti paklaidi, ir koksias rutesčias Magdeburgo teise.

Tame mieste leidžiame pagal ištakomą rinktinę magistratui ir kitus miesto valdžiosnukis ir žygėjams, kad jie tarsiems nesardaryti kliai iš. Dėl to, kad būtų jatkinkamas, iš pradžių, paruošyta mūsų ranka, sukurta ištakomis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės apygarda.

卷之三

■ PARODA ■

„UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ”

PARENGTA MININT LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO
IR PERLOJOS RESPUBLIKOS 100 METŲ SUKAKTĮ.

■
PARODOS ORGANIZATORIUS

MERKINĖS KRAŠTO MUZIEJUS
www.merkinesmuziejus.lt

Merkinės krašto muziejus ir
Perlojos istorijos muziejus;

RÉMÉJAI:

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Lietuvos kultūros taryba;
Varėnos rajono savivaldybės administracija

Tekstai – Marija Lūžytė;
Fotografijų autoriai – Mindaugas Černiauskas, Julijus Vaicekauskas;
Archyvinės nuotraukos panaudotos iš Perlojos istorijos muziejus archyvo;
Parodos dailininkė – Aida Janonytė

■
DĚKOJAME VISIEMS PRISIDĚJUSIEMS!

... UŽ PERLOJĄ IR VISĄ LIETUVĄ ...

100